

نفع الخلق

(مستمل بر سه رساله تعلیم الصبيان، نفع الخلق، رساله ای در علاج)

سید عبدالفتاح حکیم ملقب به عبدالله خلیلی

تصحیح

دکتر حمید مهدوی جعفری

دکتر شیرین عباسی

سرشناسه: حکیم، سید عبدالفتاح، قرن ۱۱ ق.
عنوان و نام پدیدآورندگان: نافع الخلق (مشمعل بر سه رساله تعلم الصبيان، نافع الخلق، رساله‌ای در علاج) / مولف: سید عبدالفتاح حکیم ملقب به عبدالله نمکین؛ تصحیح جمیله مهدوی جعفری، شیرین عباسی؛ [برای] موسسه فرهنگی هنری نوین پژوه اندیشه کوثر

مشخصات نشر: تهران: انتشارات طب سنتی ایران، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۱۴۰ ص

شابک: ۶-۷۱۱۰۷۰-۶۰۰-۹۷۸-۲۲۰۰۰۰ ریال

میت فریست نویسی: فیبا

یادداشت: چاپ قبلی: نوین پژوه سینا، ۱۳۹۶.

نشان: واژنامه.

موضوع: پزشکی سنتی -- متون قدیمی تا قرن ۱۴؛ پزشکی سنتی نسخها و دستورالعملها -- متون قدیمی تا قرن ۱۴؛

سنتی -- متون قدیمی تا قرن ۱۴

موضوع: Traditional medicine-- Formulae, receipts, prescriptions-- Early works to 20th century

Traditional medicine-- Early works to th20 century ; Health-- Early works to 20th century

شناسه افزوده: مهدوی، سید، جلد، ۱۳۵۴ - مصحح: عباسی، شیرین، ۱۳۵۸ - مصحح

شناسه افزوده: موسسه فرهنگی هنری نوین پژوه اندیشه کوثر

ردمبندی کنگره: R۱۳۵

ردمبندی دیوین: ۶۱۰

شماره کتابشناسی ملی: ۶۰۱۱۲۸۶

موسسه فرهنگی هنری نوین پژوه

موسسه فرهنگی هنری نوین پژوه

عنوان: نافع الخلق

مصحح: دکتر جمیله مهدوی، دکتر شیرین عباسی

دبیر اجرایی: هما امینی

طراحی جلد: خادمی

ناشر: انتشارات طب سنتی ایران

نویس و تاریخ چاپ: چاپ اول، ۱۳۹۸

قیمت: ۲۲۰۰۰۰ ریال

شمارگان: ۲۰۰ جلد

شابک: ۶-۷۱۱۰۷۰-۶۰۰-۹۷۸

مراکز پخش: ۰۲۱-۳۶۴۵۸۴۸۶ و ۰۲۱-۹۳۷۱۳۵۹۰۱۰

www.novinpajoooh.com

@novinpajooohesina

۰۲۱-۶۶۴۶۴۳۲۱ - ۰۹۱۹۵۴۰۹۸۹۲

www.timpub.com

info@timpub.com

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، و اقتباس در گیومه در مستندنویسی، و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

مقدمه ستاد توسعه علوم و فناوری گیاهان دارویی و طب ایرانی

هر ملتی پیشینه تاریخی خویش را جزئی از هویت خویش می‌داند و از آن به عنوان میراث کرانه‌های حفاظت و حراست می‌نماید. رجعت به خویشتن و شناخت ژرف و عمیق از ریشه‌های فرهنگی، تاریخی و علمی در استعلاء و اصلاح جامعه نقش ارزنده‌ای را داراست. از جمله میراث کرانستگ و تمدن افتخارآمیز ایرانی - اسلامی، غنای دانش پزشکی و وجود علما، فضلا و حدای شهر جهانی است. کمتر کسی است که آوازه شیخ‌الرئیس ابوعلی سینا، زکریای رازی و حبابی، صدها عالم دیگر را نشنیده باشد. آثار فاخری چون *شفای قانون*، *الحاوی* و ذخیره خدایشاهی قرن‌ها به عنوان مهم‌ترین منابع علم طبابت، خدمات بی‌نظیر و بی‌بدیلی را به بشریت ارائه نمودند. اهات ایرانیان در سرتاسر جهان شده‌اند.

سرزمین ایران از تنوع گیاهی به خصوص از منظر گیاهان دارویی، جایگاه منحصر به فردی در جغرافیای گیاهی جهان دارد. بر اساس نظر گیاه‌شناسان و پژوهشگران علوم مرتبط منابع طبیعی، تعداد گونه‌های گیاهی ایران در حدود ۸۰۰۰ گونه است و تحقیقات دانش‌پژوهان کشور نشان داده است که از این تعداد بیش از ۲۵۰۰ گونه دارای خواص دارویی، عطری، ادویه‌ای و آرایشی و بهداشتی است. مضامین به بیش از یک میلیارد گونه‌های شناخته شده نزدیک ۱۷۳۰ گونه به عنوان گیاهان بومی ایران راندمیک می‌باشد که منحصرأ در سرزمین ایران رویش کرده و به عنوان یک ظرفیت انحصاری در کشور محسوب می‌شوند.

با التفات به ضرورت راهبردی توسعه گیاهان دارویی طب ایرانی اسلامی در کشور، مقام معظم رهبری در سال ۱۳۸۶ در دیداری که با رؤسای دانشگاه‌ها، مؤسسات آموزش عالی و مراکز تحقیقاتی سراسر کشور داشتند بر لزوم تبدیل علم گیاهی و علم محوری به گفت‌وگو مسلط جامعه در همه بخش‌ها تأکید فرموده و همچنین ترسیم نقشه جامع علمی کشور را به عنوان یک ضرورت ملی به منظور تحقق اهداف چشم‌انداز ۲۰ ساله کشور عالی رسان. به رتبه اول علمی منطقه مورد اشاره قرار دادند. علاوه بر آن، معظم له در همان سال طی نامه خطاب به ریاست محترم جمهور فرمودند: «جناب آقای رئیس جمهور محترم! این گیاهان دارویی و طب سنتی از جمله کارهایی است که می‌تواند باب جدیدی در مسائل کلان مربوط به بهداشت و درمان بگشاید. توجه و اهتمام جنابعالی در این کار بسیار مفید خواهد بود ان شاء الله.» متعاقب این امر ولایی، با همت دولت محترم و معاون محترم علمی و فناوری ریاست جمهوری «ستاد توسعه پژوهش و کاربرد گیاهان دارویی و طب ایرانی (سنتی)» در سال ۱۳۸۷، تشکیل و فعالیت خود را آغاز نمود. این ستاد با هدف ارتقای جایگاه کشور در حوزه گیاهان دارویی، داروهای گیاهی و احیای طب ایرانی، تدوین

نقشه راه، سند راهبردی و سیاست‌گذاری در سطح کلان، ساماندهی، هدایت و هماهنگی بین نهادهای مرتبط بنیان نهاده شده است.

ستاد مذکور در حوزه عملکردی خود، برنامه‌های راهبردی مختلفی را در دست تهیه و اجرا دارد. از جمله برنامه‌های حمایتی ستاد در حوزه وظائف، احبای منابع و مدارک طب سنتی ایران شامل کتب و رسالات حکمای ایرانی است که تعداد آنها بر هزاران نسخه بالغ می‌گردد و به عنوان میراث گرانبها و گنجینه‌ای مکتوب برای محققان در ایران و جهان به شمار می‌آیند. این مجموعه اسناد مستمل بر کتاب‌های مختلفی در حوزه تشریح، کلیات، مفردات، فرابادین، تشخیص و ... من است. مسند نمودن و تأمل و تدقیق در این آثار، ما را در بازشناسی، صیانت از میراث طب

سنتی و گسترش سهم بهداری دانش بومی و روش‌های درمانی طب سنتی مدد خواهد رساند. گروهی از نخبگان و علاقه‌مندان به میراث مکتوب گذشته همت عالی می‌دول داشته تا تجربیات ارزشمند طب سنتی و مفاخر طب سنتی و ایرانی کشور جمع‌آوری و به عنوان سندی ماندگار و منابعی ارزشمند برای علاقه‌مندان و آیندگان باقی بماند. این گروه با احساس مسئولیتی عمیق کار ترجمه، تدوین و تسجیح این اندوخته‌های علمی و تجربی تاریخی را آغاز نمودند و تاکنون چندین مجلد به رشته تحریر درآمده و منتشر گردیده و نوشتار حاضر یکی از نتایج این اقدام مهم می‌باشد و ان شاء الله تعالی نهادت اسما و نشر آثار مکتوب طب سنتی اسلامی و ایرانی و رجعت به خویشین خویش ادامه خواهد داشت.

امید است انتشار کتاب حاضر، پاسخ‌گوی بخش از نیازهای علاقه‌مندان و متخصصان علوم و فناوری گیاهان دارویی و طب سنتی به ویژه پزشکان جوان خلاق و مستعد در گوشه و کنار میهن اسلامی باشد و به باری خداوند تعال بتواند در جوان و درختش توانایی‌های آنان برای پایه‌ریزی شرایط مطلوب‌تری در آینده طب سنتی ایران به می‌تأثیرگذار برجای نهاد. بی‌شک تهیه و انتشار هر نوشتاری کاری است گسترده که نیاز به گذر تلاش و جدیت جمعی و گروهی میسر نمی‌گردد. از این رو فرصت مغتنمی است به همه علاقه‌مندان به طب سنتی و قدرشناسی خود را از همه سروران و فرهیختگانی که در گردآوری، تدوین، تسجیح، ویرایش و چاپ این مستند گوشا بودند ابراز می‌نماید.

دکتر محمدحسن عصاره

دبیر ستاد توسعه علوم و فناوری گیاهان دارویی و طب ایران

فهرست

س	مقدمه
ر	معجون فلاسفه
۱	ماله حلم الصبيان
۱	علامات گرمی
۱	علاج
۲	بحث صفرا
۲	علاج
۳	بحث خون
۳	علاج
۶	بحث سردی
۶	علاج
۶	بحث سردی با بلغم
۶	علاج
۸	بحث سردی با سودا
۸	علاج
۹	بحث سردی با ریح
۱۰	بحث سده
۱۱	بحث سده صفراوی
۱۱	بحث سده بلغمی
۱۱	بحث سده سوداوی
۱۱	بحث سده دموی
۱۲	صداع

۱۸	علاج سوزاک
۱۸	علاج ضعف باه
۱۹	صفت روغن طلا برای سستی قضیب
۱۹	علاج فتق
۲۱	رسالة نافع الخلق
۲۱	سم طبع
۲۱	گرمی
۲۶	علاج
۲۹	برودت
۳۱	علاج
۳۲	مرطبات
۳۳	علاج
۳۳	یبوست
۳۴	علاج
۳۵	بحث اخلاط
۳۵	خون
۳۵	علامات غلبه خون
۳۷	علاج
۴۰	بحث بلغم
۴۰	علامات غلبه آن
۴۱	علاج
۴۵	بحث صفرا
۴۵	علامات غلبه صفرا
۴۶	علاج
۴۸	بحث سودا

۴۸.....	علامات غلبه سودا.....
۴۹.....	علاج.....
۵۳.....	بحث ریح.....
۵۴.....	بحث سده.....
۵۵.....	صفت معجون نافع برای سوداویان و اصحاب سدد و ریح.....
۵۶.....	صفت شربت کاه زبان عنبری نافع برای ضعف دل و خفقان.....
۵۷.....	صفت حب شفا.....
۶۰.....	علاج زکام.....
۶۰.....	علاج درد دندان.....
۶۱.....	برای دفع بخر.....
۶۱.....	برای دفع خناق.....
۶۱.....	برای سفیفه.....
۶۲.....	علاج صرع.....
۶۲.....	علاج دوی.....
۶۲.....	علاج رعاف.....
۶۳.....	علاج هیضه.....
۶۳.....	صفت سفوفی که برای هضم و اشتها.....
۶۴.....	علاج قولنج.....
۶۵.....	علاج بواسیر.....
۶۶.....	علاج خروج مقعد.....
۶۶.....	علاج حبس بول.....
۶۷.....	سلسل بول.....
۶۷.....	قرحه.....
۶۷.....	علاج سنگ گرده.....
۶۸.....	علاج سنگ مثانه.....
۶۸.....	علاج دمامیل.....

۶۸		علاج ناسور
۶۹		برای حرق نار
۷۰		علاج باه
۷۳		ایام بحران
۷۵		رسا در علاج
۷۵		صفت معجون یاقوتی
۷۶		نسخه دیگر برای تقویت باه
۷۹		نسخه معجون آنها جهت تقویت معده
۷۹		صفت معجون ربونا
۸۰		نسخه برای تشنگی
۸۰		معجون دیگر جهت اشتها
۸۰		نسخه برای دفع گرمی
۸۱		جهت رفع تشنگی و خشکی گلو
۸۱		رفع گرمی
۸۱		نسخه دیگر جهت قوه باه
۸۱		نسخه دیگر روغن جهت تقویت قضیب
۸۲		نسخه برای سوزش دل
۸۲		نسخه برای نسوار کردن
۸۲		نسخه ملح سلیمانی
۸۳		نسخه برای قوه باه
۸۵		نسخه سرمه
۸۵		نسخه قوه باه
۸۶		نسخه دیگر تقویت باه
۸۷		نسخه معجون مرغان برای قوت باه
۹۰		نسخه دیگر برای قوت باه

۹۰	 نسخه برای اشتها
۹۱	 نسخه گاز گرفتن سگ دیوانه
۹۲	 در علاج لیسه دهان
۹۲	 در علاج رفتن گوشت دندان
۹۲	 دفع سوزاک
۹۳	 در علاج سوزاک
۹۳	 در علاج سوزاک
۹۳	 در علاج سوزاک
۹۳	 در علاج سوزاک
۹۴	 دفع سوزاک
۹۴	 در علاج فوت
۹۴	 علاج سیرز
۹۴	 در علاج درد دل
۹۵	 در علاج درد سر
۹۵	 در علاج هیضه
۹۵	 در علاج چشم
۹۶	 ایضا در علاج کل چشم
۹۶	 در علاج چشم
۹۶	 نسخه دیگر در علاج چشم
۹۶	 در علاج چشم
۹۷	 در علاج چشم
۹۹	 نمایه
۱۰۵	 واژه‌نامه
۱۱۵	 منابع